

A KARÁCSONYI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS.

IRTA: Z. K.

A bécsi muzeum kiállításának elmaradása.

AMIDŐN tavaly, karácsonykor, Bécsbe utaztam, hogy — mint az előző években — megnézzem az osztrák iparművészeti muzeumnak karácsonyi kiállítását, a muzeum — nagy meglepetésemre — zárva volt. Valami kínai kiállítást rendezgettek s kérdésemre, vajjon miért maradt el az évtizedeken át rendszeresen megtartott karácsonyi kiállítás, azt felelték: elmaradt, mert nem igen akadt kiállító. (Ez idén ismét így történt. A szerk.) Ime tehát, Bécs ezernyi műiparosával, óriási gyártelepeivel s a muzeum a Hof-titel-Taxenfond-ból és egyéb alapokból folyó nagy jövedelmeivel nem tudnak összehozni egy évben egy nagyobbarányú iparművészeti kiállítást? Vajjon mi lehet oka ennek a változásnak? Hiszen néhány évvel ezelőtt még alig tudtak helyet szorítani a sok kiállítónak, akik ilyenkor ostromolták a muzeumot.

Nem tudom mi okozta ezt a változást Bécsben; de felhozom, mint érdekes tünetet és mert nálunk is hasonló jelek mutatkoznak. Nevezetesen a „nagyobb“ kiállítók, a nagy cégek mindinkább visszahúzódnak a kiállításoktól. Egyik-másik hosszabb nógatásra talán el is határozza magát arra, hogy kiállítson, de nem teszi ezt igaz kedvvel. „Nincs rá szükségök“ — mondják, — mert a közönség ismeri munkájukat, műhelyüket a vevők és a megrendelők amúgy is felkeresik. És érdekük éppen megkívánja, hogy műhelyükben lássák a vevőt, hogy vele közvetlenül érintkezzenek, mert így könnyebben lesz meg az alku. Azt is felhozzák, hogy nem szívesen mutatják versenytársaiknak legújabb alkotásait. Mert azok ellesik technikai fortélyáikat, utánozzák új mintáikat, sőt előfordul az is, hogy egyik-másik versenytárs, csekély módosítással olcsóbban csinálja meg kiállított munkájuknak mását, e tekintetben pedig alig van még számottevő jogvédelem. „Kisebb“ iparos akad még mindig elég. Ennek a kiállítás ked-

vező alkalom arra, hogy tudását kimutassa, még ismeretlen nevét felszínre hozza. Csak-hogy a legtöbb iparosnak dícsvágya az, hogy egymaga szerepeljen; hogy munkáját olyanak tüntesse fel, mintha azt maga is tervezte volna.

Ezért idegenkedik iparosaink egy része a tervező művészekkel való közösségtől: attól tartanak, hogy a művész neve mellett háttérbe szorulnak, vagy éppen nem is érvényesülhetnek. Ennek egyik oka pedig az, hogy az iparművészeti tárlatokról szóló ismertetések általában egészen mellőzik az iparos nevét s csak a tervezőt említik.

Ismertetik pl. Horti és Faragó szobáit, Vigand szalonját, Pálíncs porcellánjait, Maróthi szobrát, Kriesch szőnyegeit stb. stb., de rendszerint

agyonhallgatják a készítőnek neveit. Ezért gyakori eset, hogy az iparos nem is fogadja el a M. Iparművészeti Társulattól neki ingyenesen felajánlott művészi terveket s inkább maga áldoz néhány forintot rajzokra, amelyek aztán a saját, vagy az irodájában készült tervekként szerepelnek, csak-hogy ne legyen kénytelen kiállítási tárgyán feltüntetni a tervezőnek nevét.

Így aztán megtörtént gyakran, hogy a Társulat, csak-hogy megvalósíthassa a rendelkezésére levő művészi terveket, vállalkozó iparos híjján, kénytelen volt azokat a maga számlájára megrendelni.

Visszont pedig minden önértetes tervező művész joggal megkívánhatja, hogy szellemi munkájával ő is megfelelően érvényesüljön s ezért a M. Iparművészeti Társulat mindenkor különös súlyt helyezett arra, hogy az iparos érdekei mellett a tervező anyagi és erkölcsi érdekeit is megfelelően szemmel tartsa.

Látni való, hogy a művésznek és iparosnak harmonikus együttműködését csak úgy érhetjük el, ha munkájokat egyaránt méltatjuk s ez az — mint már említettük — amit a napi sajtó egy részénél nem tapasztalhatunk.

Még egy körülményt kell e helyen fel-
említenem. A közönség ízlése ugyanis mindig
erősen befolyásolja az iparos munkáját. Azt
látja s tapasztalja uton-utfélen, hogy a közön-
ség zöme, a vevők túlnyomó része, nem a
művészi munkát keresi, hanem beéri a sablonos
vagy lármás hatású munkákkal, amelyek
nálunk általában még mindig kelendőbbek,
mint azok, melyeken művészi találékonyság
érvényesül, vagy amelyek nemes egyszerű-
ségre törekszenek. Így aztán a képzett iparos
gyakran meggyőződése ellenére készít kelendő-
ségénél fogva olyan munkát, amely-
nek művészi értelemben való gyarló-
ságát maga is látja s tudja.

Mindezeket azért hozom fel, hogy
némi bepillantást engedjek azokba a
nehézségekbe, amelyekkel ma még
meg kell küzdenünk s melyeknek
egyedüli biztos, bár nem gyors ered-
ményteljesítő orvosszere: a
helyes alapon nyugvó általános mű-
vészi nevelés-politika. Csakis kellő körültekin-
téssel fejlesztett művészi neveléstől várhatjuk
művészetünknek s így iparművészetünknek is
gyökeres fellendülését, mert akkor meglesz bő-
ségesen annak létfeltétele: a közönség, amely
megkívánja otthonában az izléses, a művészi
környezetet s nem éri be holmi szellemtelen után-
zatokkal vagy tákolmányokkal, hanem meg-
követeli a jó ízlés érvényesülését mindenben
amit vásárol.

□

Az ideai karácsonyi kiállításról szóló ismer-
tetések általában nem voltak kedvezőek. Többé-
kevésbé visszaesést emlegettek. Kifogásolták
a rendezést, de hibáztatták főleg a kiállítókat,
akiknek munkái — szerintük — nem eléggé
művésziességek, magyarosak és eredetiek. Így
egyszerűen odaállítva a dolgot, sok tekintetben
elhamarkodottnak és igazságtalannak kell mon-
danunk műbírálóinknak ítéletét, mert nem vet-
ték figyelembe azokat a körülményeket, amely-
ket pedig okvetlenül tekintetbe kell vennünk, ha
igazságos következtetésekre akarunk jutni.

A rendezést többen bazárszerűnek mond-
ják. Igaz; de elkerülhető-e a vásárszerű jelleg

akkor, ha egyik főcélja a kiállításnak az, hogy
a kiállítók tárgyaikat minél könnyebben el-
adhassák, hogy minél nagyobb legyen a for-
galom. Jól tudták bizonyosan a rendezők is,
hogy az iparművészeti kiállítások rendezésének
legművésziessébb megoldása az, ha egységesen
rendezett szobákban helyezik el a tárgyakat
oda, ahova rendeltetésöknél fogva valók. Tehát
ahelyett, hogy a vázákat, ötvöstárgyakat, bőr-
munkákat, stb.-ket külön szekrényekben helyez-
nék el, azokat csupán az egyes szobák s bútorok
diszítésére használják. E szobák pedig úgy
valók egymás mellé, hogy egymást
mintegy kiegészítve, az egész kiállí-
tás egy vagy több összefüggő úri lakás
hatását keltse. Ilyen volt az 1903. év
nyarán rendezett nagy lakberendezési
kiállítás, melyet egy közös alapeszme
szerint oldottak meg s amely kiál-
lításán minden kiállítónak előre ki-
volt osztva a maga szerepe, amely-
hez alkalmazkodnia kellett.

Ily egységes és művészi megoldású ren-
dezés — eltekintve egészen az ily beépített
kiállítás aránytalanul nagy installációs költ-
ségeitől — egy karácsonyi kiállításon úgy-
szólván lehetetlen. Ide az iparosság a rendel-
kezésre álló árúk javát hordja össze, rend-
szerint csak az utolsó napokon s nincs, de nem
lehet tekintettel a kiállítás összhatására.

De megkívánja a kiállítónak érdeke azt
is, hogy az egy műhelyből kerülő munkák
lehetőleg egységesen, egy csoportban kerüljenek
bemutatásra, hogy ezzel a közönség az illető
kiállítónak egész tevékenységét, munkáinak
sokféleségét megismerhesse.

Hasonlóképpen a vásárló közönség szem-
pontjából is célszerűbb, ha az egyféle dolgok
egymás mellett vannak. Hogy ily követel-
mények mellett a kiállítás rendezői mégis
bizonyos művészi hatást tudtak elérni a cso-
portok ügyes rendezésével, mindenestre érdem-
számba megy.

Ami a kiállítás átlagos színvonalának
apadását illeti, két körülményt kell
figyelembe venni.

Mint a mostaninál, az előző
kiállításoknál is a bútoripar adta meg

A rendezés
nehéz-
ségei.

Bútorok.

a kiállítás jellegét, számbeli arányánál és terjedelménél fogva. Az előző kiállításokon mindig voltak a nagy lakberendezési cégek (Thék, Schmidt, Gelb, Mahunka, Lingel stb.) képvi-

selve s amellet a Társulat maga rendelt a kiválóbb tervezőművészek (Hortí, Faragó, Vigand, Menyhért, Pálkás, Árkay, Fejérkúthy, Undi M. stb.) tervei nyomán több szobaberendezést, amelyet aztán egységesen kiképezve a karácsonyi kiállításon mutatott be.

Ez idén az említett nagy bútorcégek egészen elmaradtak (Thék csupán egy zongorával szerepelt), a társulat és tervező művészeink java most egész erejüket az áprilisi havában megnyíló milánói iparművészeti kiállítás sikerének biztosítására fordítják s ezért nem foglalkozhattak a karácsonyi kiállítás előkészületeivel úgy, mint máskor, amidőn abban összpontosult a társulat egy évi szellemi és anyagi működésének egész eredménye. Így aztán, ezuttal különösen, a bútoripar terén a kisebb cégek lépik el a fülkék javát, amelyekben a művészi befolyás csak elvétve érvényesülhetett.

Nem méltányos tehát, ha e munkákkal szemben azt a magas mértéket alkalmazzuk, melyet a nagyobb anyagi eszközökkel rendelkező gyári berendezésű vállalatok és a társulatnak nagy körültekintéssel előkészített és nagy anyagi áldozatokkal létesített szobaberendezéseinél joggal irányadóul vehetünk. Ha pedig összehasonlítjuk a most még látható szobaberendezéseket azokkal, melyeket a kisebb mestereink még csak rövid 2—3 év előtt készítettek, akkor nem hogy visszaesést, hanem számottevő haladást kell konstatálnunk.

Így Hajts Jakabnak előkelően egyszerű úri szobája, Tólos Pál ebédlője és leányszobája (tervezte fia, Tólos Gyula), Kiss József, Lindner Manó, Füredi Bertalan és Kántor Tamásnak ebédlője (utóbbi tervezte Nemes Ödön), Mócsai József és Thurnherr Gyula hálósobái (utóbbi tervezte Menyhárt Miklós), Domokos és Társának és Paál Gergelynek úri szobái (tervezte Simonkay Kálmán), úgy formai szempontból, mint a megmunkálás módját

tekintve, mindenképpen számottevő munkák. Finom hangulatú Fodor Mihálynak citromfából készült és ezüst foglalatú rózsafaberakással díszített hálósobája, melynek halvány lilaszínű szövetei kellemes színakkorddá egyesülnek a bútorok melegszerű fájával. Faragó Ödön tanár, ki a bútortervezés terén már oly sok szép sikert ért el, ezuttal két mesterrel: Bányay Viktorral és Héber Antallal szövetkezett, akik két ebédlőt és egy hálósobát készítettek rajzai nyomán. Ezek között legelőkelőbb hatású Bányay Viktornak fényezett mahagoni-ebédlője.

Bútorokról szólva, nem mellőzhetjük Vukovics és Kaufmannak remekművű díszszekrényét, paliszanderfából, ébenfa, rózsza- és kígyófa berakással (tervezte Hortí Pál), mely valóban mintapéldánya a lelkiismeretes és tökéletes asztalosmunkának. Ezt a szekrényt a st.-louisi világkiállítás bíráló-bizottsága aranyéremmel tüntette ki s a mostani kiállításon is méltó elismerés jutott készítőinek, mert megkapták arra a kereskedelemügyi miniszter iparművészeti érmét.

E helyen említjük fel a magyar asztalosmág érdemes nesztorának és a magyar zongoragyártás alapítójának, Thék Endrének zongoráját, mely alkalmul szolgált a bíráló-bizottságnak, hogy e jeles iparosunkat a vallás- és közoktatásügyi miniszter állami nagy aranyérmével való kitüntetésre ajánlja, amelylyel honorálni akarta azokat a nagy érdemeket, amelyeket Thék a bútoripar, de általában az iparosképzés terén szerzett.

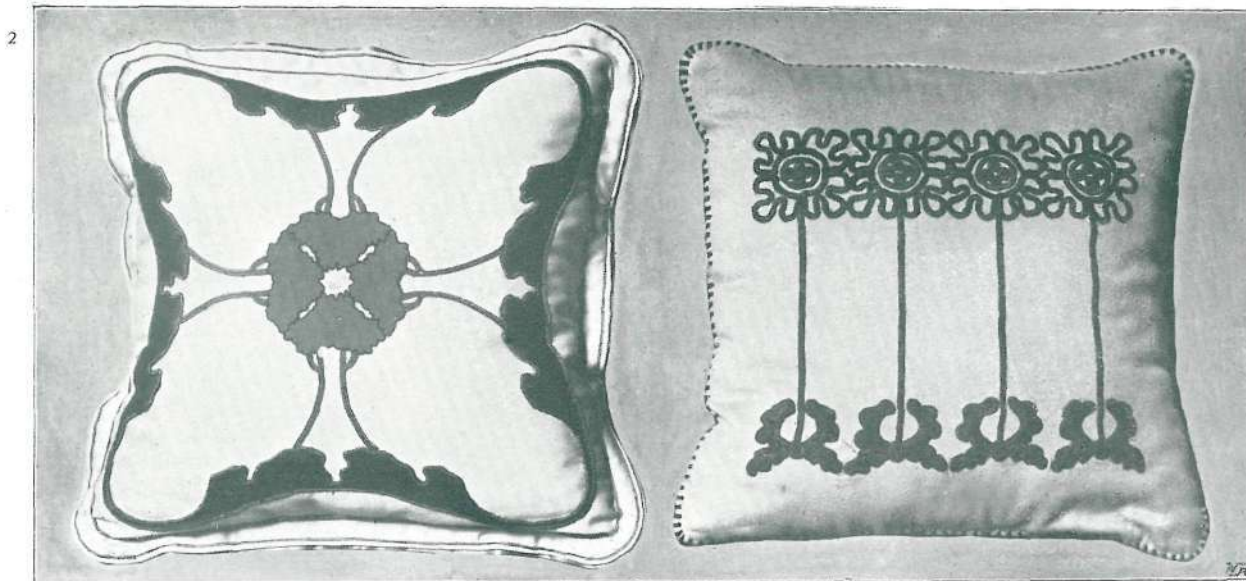
Mielőtt áttérnénk a kiállítás egyéb részeinek ismertetésére, a bútorok csoportjára néhány általános megjegyzést óhajtunk tenni. Néhány éve annak, hogy a bútortervezők és készítők mindinkább elhagyják a múlt évtizedekben divó építészeti részeket, párkányokat, oszlopokat, stb.-ket s a domború faragványok helyett a bútor nagy síkfelületeibe beeresztett s azzal egy síkot képező díszítéseket, fa-, fém-, gyöngyház, stb. intarziákat alkalmaznak. E változást a bútor használhatóságának és gondozásának szempontjából örömmel üdvözölheti mindenki, különösen a háziasszonyok; de művészi szempontból is hálás feladatot tűz a

RENDEZTE MENYHÉRT MIKLÓS.

1. AZ 1905. ÉVI KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁS RÉSZLETE.
 (A HÁTTERBEN MARÓTHI GÉZÁNAK RÉZBŐL DOMBORÍTOTT GENIUSZA.
 KÉSZÍTETTE STEINER ÁRMIN ÉS FERENC.)

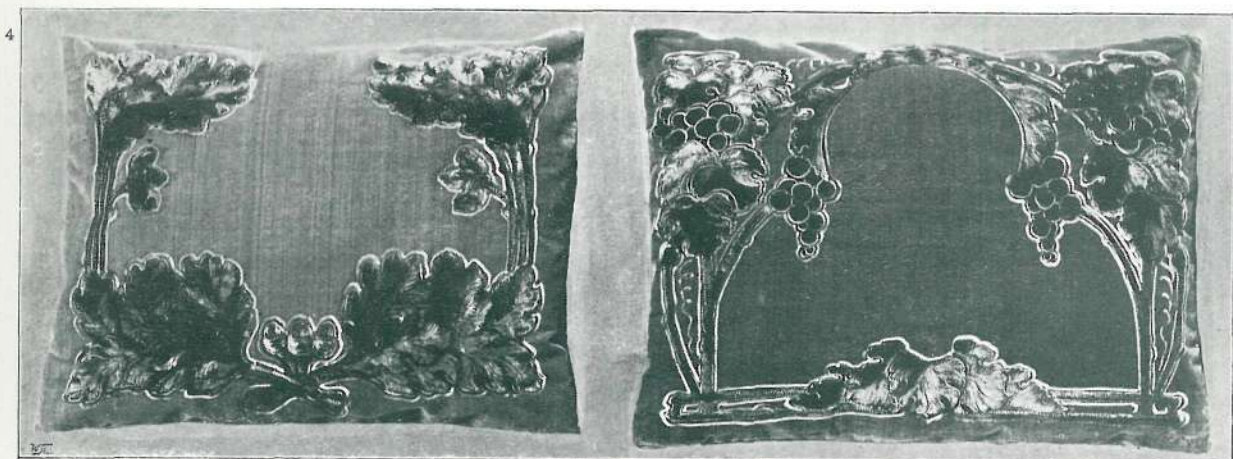
2. APPLIKÁCIÓS DÍSZÍTÉSŰ PÁRNÁK.

TERVEZTE KOPITS JÁNOS.
KÉSZÍTETTE KOVÁCS RÓZA.

3. HÁLÓSZOBA.

LINDNER MANÓ ÉS FIÁ-tól.

4. BÁRSONY PÁRNÁK ÉGETETT DÍSZÍTÉSSEL.

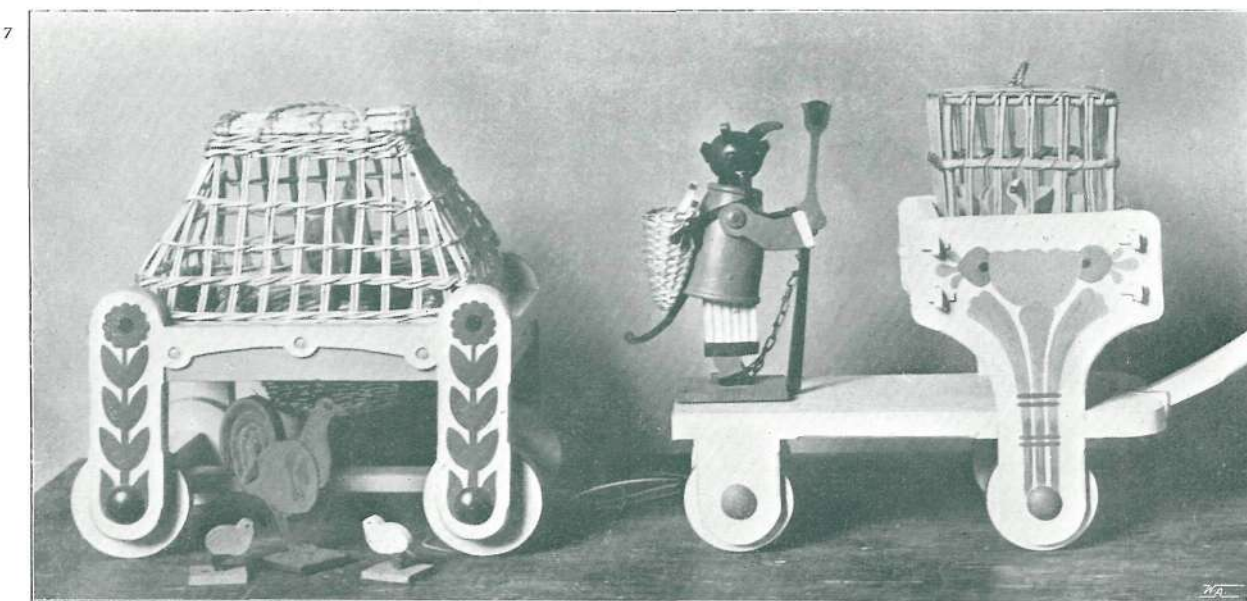
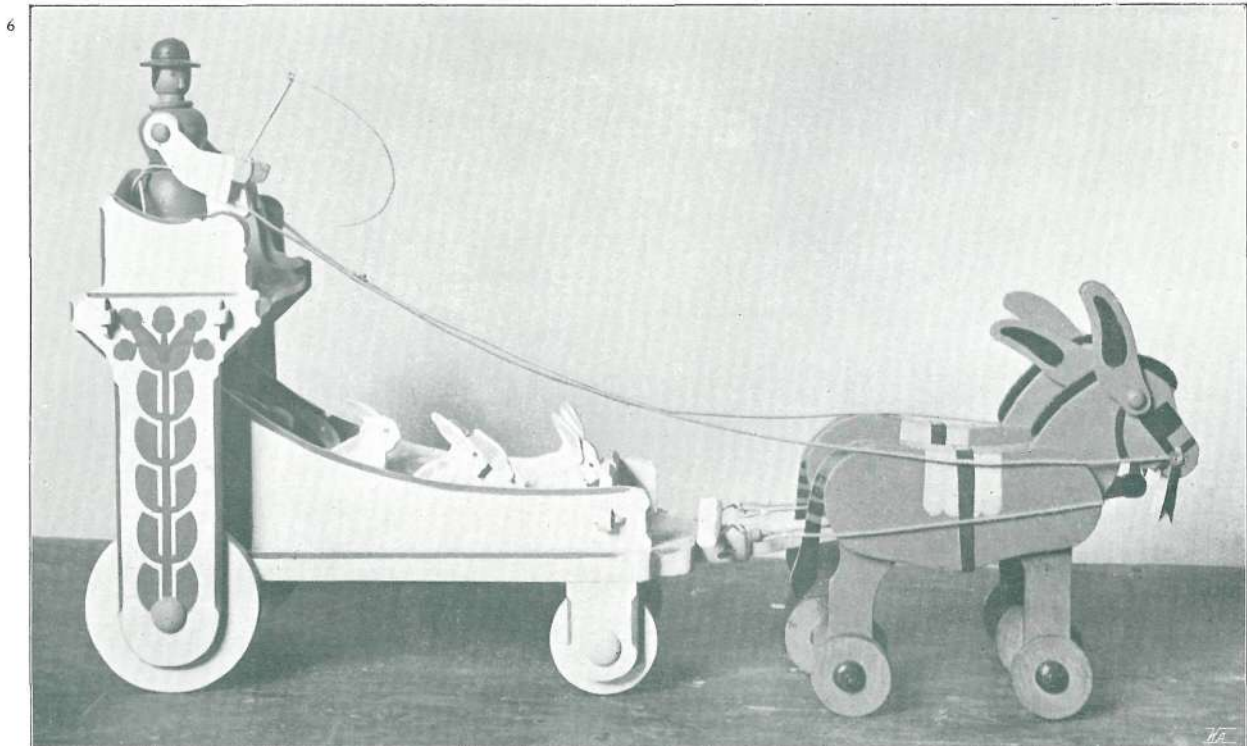
RAUSCHER LUIZÁTÓL.

5. POHÁRSZÉK.

TERVEZTE TÁLOS GYULA.
KÉSZÍTETTE TÁLOS PÁL.

6., 7. GYERMEK-JÁTÉKSZEREK.

TERVEZTE VESZELY VILMOS.
KÉSZÜLTEK A HEGYBÁNYA-SZÉLAKNAI ÁLL.
GYERMEK-JÁTÉKSZER-KÉSZÍTŐ TANMŰHELYBEN.

8

8. EOZIN-EDÉNYEK.

KÉSZÜLTEK A PÉCSI ZSOLNAY-GYÁRBAN.

9

9. TÖBBRÉTEGŰ MARATOTT ÜVEGVÁZÁK.

SOVÁNKA ISTVÁNTÓL. (ÚJ-ANTALVÖLGY.)

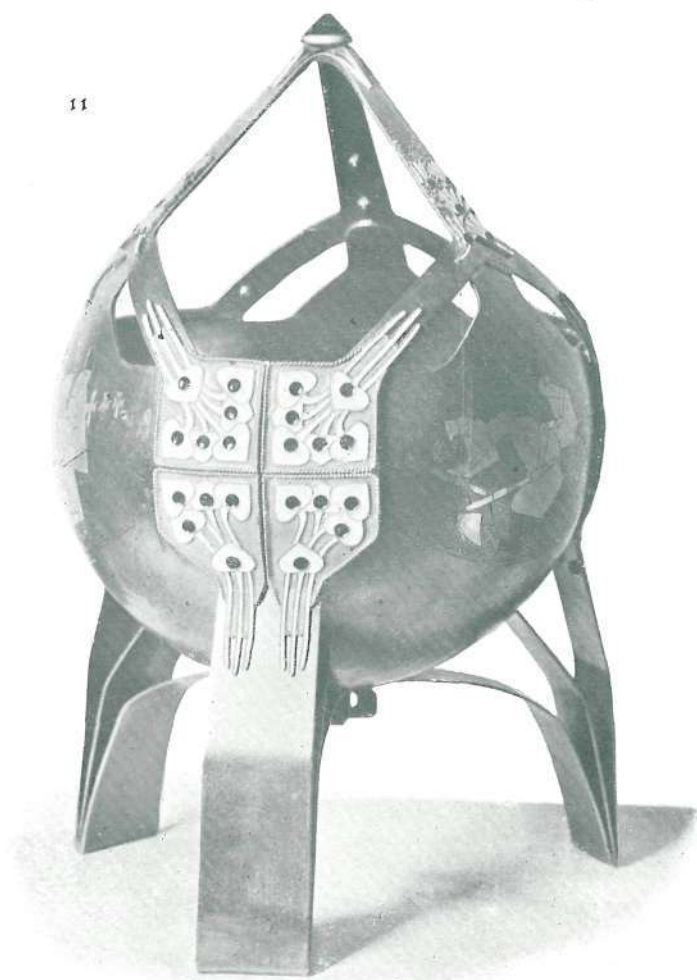
9

10. BRONZ TÉNTARTÓ.

HARASZTI JÓZSEFTŐL.

11. ASZTALDÍSZ.

TERVEZTE MUHICS SÁNDOR.
KÉSZÍTETTE TARJÁN OSZKÁR.

12. DÍSZSERLEG.
TERVEZTE
HORTI PÁL.

KÉSZÍTETTÉK HIBJÁN S.
ÉS TARJÁN OSZKÁR.

13

14

15

16

17

18

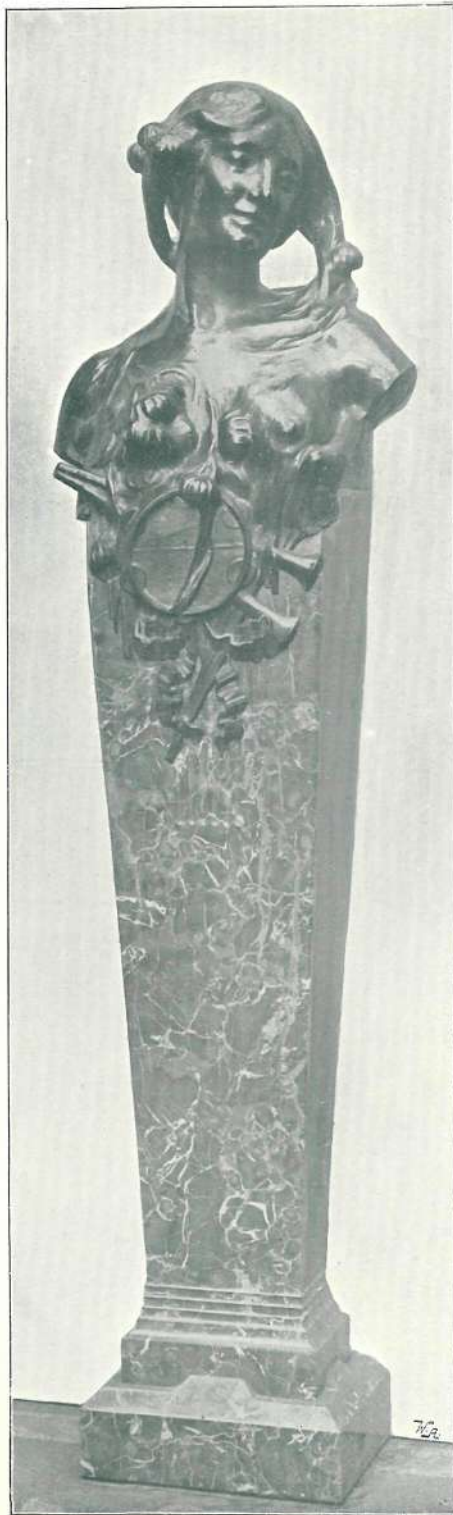
13. EZÜST ÖVCSATT,
14. NŐI MELI TŰ.
TERVEZTE KOZMA LAJOS,
KÉSZÍTETTE GOITEIN S.
KAPOSVAROTT.

15., 16., 17. ZOMÁNCOS ÉKSZEREK.
TERVEZTE ABT SÁNDOR,
KÉSZÍTETTE TARJÁN OSZKÁR.

18. ZOMÁNCOS ÉKSZERDOBOZ.
TERVEZTE KARL ERNŐ,
KÉSZÍTETTE TARJÁN OSZKÁR.

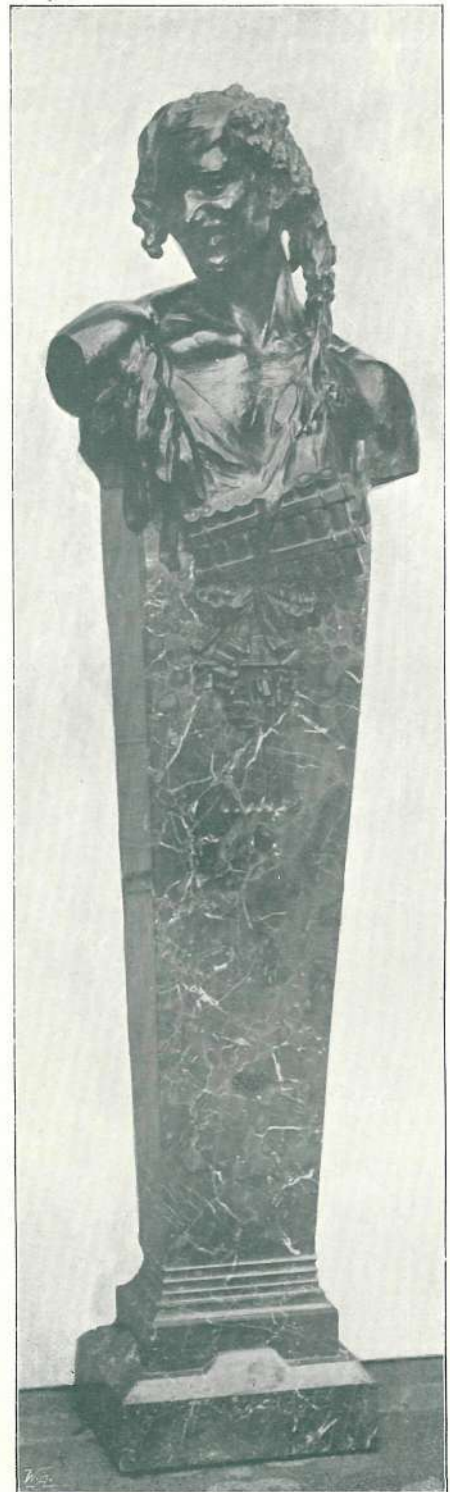

19

19., 20. BRONZHERMÁK
MÁRVÁNYTALAPZATTAL.

20

MARÓTHI R. GÉZÁTÓL.

tervező elé a bútoroknak egyszerű nagy síkokkal való megoldása és azoknak beeresztett ornamensekkel való díszítése.

Sajnos azonban, tervezőink különösen az utóbbiból gyakran sokat is adnak a jóból. Egyesek úgyszólván egészen beborítják a bútort intarziákkal, amelyek sokszor élesen válnak ki az alaptól s ezáltal kellemetlen, nyugtalan hatást keltenek. Fokozzák még e nyugtalan hatást a rendszerint pazarul alkalmazott bútorveretek, amelyekkel egyes tervezők valósággal visszaélnék. Derűre-borúra alkalmazzák a vereteket oly helyeken is, ahol azoknak semmi szerepük, semmi céljuk nincs. Például láttunk ágyakat erős fémszegélyekkel, szekrényeket, melyeknek felső részét a szokott párkány helyett tenyérnyi széles fémveretekkel borították, szekrényajtókon minden összefüggés nélkül a forgókkal és a kulcspaizszsal óriási fémdíszítményeket stb.

A fémvereteknek effajta észszerűtlen alkalmazásától tervezőinknek tartózkodniok kellene, mert nemcsak oktalanul drágítják a bútort, de határozottan vétkeznek a jó ízlés ellen is. Még arra is kellene ügyelniük tervezőinknek, hogy a fémveretekkel kerüljék a hivalkodó, lármás hatásokat. Nem kell multhatlanul csillognia a veretnek, lehet az tompa fényű barnás vagy sötét, anélkül, hogy ezzel a bútor értékéből veszítene. Mostani kiállításunkon általában fényes alpakka és ezüstözött vereteket láttunk, amelyek sokszor nagyon nyugtalanul hatottak a sötét faanyagban.

Az agyagipar terén a szokott módon a Zsolnay-gyár vezet írizáló eoizin-díszedényeivel. Megszoktuk már, hogy a magyar iparművészetnek e remekeit szuperlatívusokban magasztalják. Mi csak örömmel jegyezzük meg, hogy e jeles gyár újabb munkái visszanyerték a helyes keramiai jelleget s hogy azokon mérséklet és finomult ízlés érvényesül.

Érdekesek és Lakatos Artur tervei nyomán készült egy-két váza kivételével magyarosak Fischer Emílinek ugyancsak jeles technikával készült díszedényei, apróságai, amelyeken jobbra Pálincás Bélának színesen festett magyar népies életképeit alkalmazza díszí-

téskeppen. Óhajképpen említjük fel, hogy e képecskékkel együttesen szereplő díszítményeket jövőben szorosabb összhangzásba hozza amazokkal; ezzel munkáinak művészi becsét lényegesen emelheti. Úgy tudjuk, hogy e cikkeket különösen külföldön igen kedvelik s ezért is kívánatos lenne, hogy azok nemcsak technikai, de művészi szempontból tökéletesek legyenek.

Sovánka István, az egyesült magyarhonai üvegyárak új antalvölgyi gyáranak dérek maratómestere, ismét nagy szekrényt töltött meg finom színhatású üvegmunkáival. Kár, hogy egyéb elfoglaltsága miatt úgyszólván csak szabad óráiban készítheti ezeket a valóban becses munkákat, amelyek itt-ott meg is közelítik Gallé és Daum világhírű üvegremekeit.

Üvegmozaik ablak csak kettő volt a kiállításán; mindkettő Mayböhm Károly műve, aki Pálincás Bélának és Kölber Dezsőnek egy-egy magyaros dekoratív tájképet ízléssel alkalmazta üvegre.

A bőrdíszművesség terén Fischhof Jenő és Tull Viktor bevált mesterek mellett a Nádler tanár vezetése alatt álló (eddig még nem rendezesített) női iparművészeti tanfolyam munkái kötik le figyelmünket. Készítők: Gondos Emma, Fuchs Margit, Schedel Dóra, Kiss Ilona, Dörre Ida és Hellebronth Gizella, minden egyes darabot külön-külön tervezik s szín dolgában is nagy változatosságot érnek el. A Nagy Sándor—Belmonte-féle bőrmunkák ezuttal újabb mintákkal nem gyarapodtak.

Az ötvösművészet terén ezuttal Tarján Oszkáré az elsőség, aki részben már ismert ékszerei mellett néhány kelyhet, ékszerdobozt és ékszer-tartót állított ki és egyben mint díszítő szobrász is mutatkozik be, előcsarnokba való pávas kútnak mintájával. Mellette Wisinger Mór magyaros, Jerouschek K. és Móser József modern zománcozott ékszerekkel, Mlínek Adolf pedig Horti Pál tanár rajza nyomán készült ezüst írókészlettel szerepel.

A Dékányi-féle halasi csipkevarróműhely szokott magas színvonalú munkákat állított ki, a

Agyag,
üveg, bőr,
ötvösség.

Csipke,
bársony-
munka, stb.

melyek hatása alól a hazai divatcikkek iránt annyira bizalmatlan magyar hölgyközönség sem tud ma már elzárkózni. Ennek örvendetes jele az, hogy az éveken át nehéz anyagi gondokkal küzködő műhelynek ma

már annyi megrendelése van, hogy alig tud azoknak megfelelni.

A műkedvelő hölgyeink körében újabban annyira felkarolt bársonyvetési munkák javát most is a technikai eljárásnak feltalálója: Mirkovszkyné hozta a kiállításra. Kivüle Rauscher Lujza, Mocsáry Ilona, Hengl Emma és Kovács Jenő tűnnek ki izléses munkáikkal.

Bronzok, szőnyegek, csillárok, az Izabella-egyesület himzései, népies majolikák, egy-egy kovácsolt vasmunka Forreider és Schillertől, Sárváry Jánostól, domborított rézmunkák Jancsuráktól, butorveretek Teichner Ádámától, a máramarosi szövő- és himzőműhelynek szőnyegjei és himzései mindannyi derék munkák, melyek becsületére válnak készítőiknek. Újak (bár a karácsonyi ajándékokul kínálkozó tárgyak között szokatlanul hatnak) Gerenday kisméretű siremlék-mintái, melyekkel komoly törekvését mutatja a siremlékeknek művészi megoldására.

A kiállításnak két érdekes csoportjáról kell még megemlékeznünk, értjük a gyermekjátékokat és a somogy megyei népművészeti munkák gyűjteményét.

Utóbbiak úgy kerültek a kiállításra, hogy a Magyar Iparművészeti Társulat a múlt nyáron rendezett kaposvári kiállítása alkalmával megbízta Mihálik Gyula ottani gymnasiumi tanárt, hogy gyűjtse össze a megye területén még itt-ott található népművészeti munkáinak javát, hogy azok a kaposvári kiállítás kapcsán bemutatathatók legyenek.

Az ekképpen gyűjtött munkák jó részét látjuk a kiállítás három szekrényében; főleg szöttek, himzett és kivarrott ködmének, bundák, kisebb faragványok, ú. n. pásztorművészeti tárgyak szarúból, csontból, stb. Üde, színgazdag formavilágot tárnak elénk a magyar nép díszítő kedvének e megnyilatkozásai, a magyar tervező művészeknek a dolga,

hogy e munkák szellemébe belehatoljanak s azokból ihletet merítsenek a maguk tevékenységéhez.

A másik csoport, a melyet említettünk: a gyermekjátékszerek csoportja is sok örvendetes jelenséget mutat. Veszely Vilmos, aki hivatásszerűen foglalkozik a gyermekjátékszerek tervezésével, ismét újabb mintákkal örvendeztette meg a gyermekvilágot. Kívánatos, hogy a szülők hathatósan karolnák fel az immár jó ösvényen haladó magyar játékszeripart, melyet a kiállításon három műhely képvisel: a hegybánya-szélaknai áll. játékszerkészítő tanműhely, Werther Hugó békéscsabai és Maugsch Róza és fia bártfai gyarái.

Ismertetésünk végére hagytuk a kiállításnak művészi szempontból kétségtelenül legbecsesebb tárgyait: Kriesch-Belmonte gobelínjét és Maróthi R. Géza szoborműveit.

Kriesch Aladár egyike művészeink legerősebb, hajthatatlan egyéniségeinek. A cinquento tisztult eszmekörében él; művészetében rokon a praerafaelitákkal, de nem szolgál utánzója azoknak, hanem művészete kifejezője lelkiületének, amelyet a legnemesebb ideálok vezetnek. Szerencsére akadt rokonlelkű művészember, Belmonte Leó, aki gobelínjében túvel és fonállal híven valószínűsította meg gyönyörű idilljét, amelyben a vonalak és színek nyugodt összhangban egyesülnek.

Maróthi két hermája szilént és bachansnöt ábrázol, széles, erőteljes plasztikával. A részleteket mesterien rendeli alá, hogy az egységes hatást annál teljesebbé tegye. Ugyanez a törekvése érvényesül a mintegy négy méter magas, rézből domborított s az új zenepalota számára megrendelt geniusz szobrán, mely a milánói kiállításon is bemutatásra kerül. Itt is ki kell emelnünk Steiner Ármán és Ferenc ércműgyárosok érdemét, akik a hatalmas szobrot aránylag rövid idő alatt kifogástalanul domborították rézbádogból, mely kiváló munkájukat a kereskedelemügyi miniszter állami érdemnek adományozásával jutalmazta.

Ezzel vázlatos képét adtuk karácsonyi kiállításunknak, mely ha nem is mutat fel sok nagyszabású alkotást és újdonságot, mindenestre elég anyagot ad arra, hogy a ma-

Somogyi
népművé-
szet.
Játékszerek.
Kriesch,
Maróti.

gyar iparművészet bár lassú, de fokozatos fejlődését lássuk benne.

Ezt a fejlődést elősegíteni minden magyar embernek kötelessége. Ezért nem érthetünk egyet azokkal a lapnyilatkozatokkal, amelyek a kiállítást „gyatrának“ s dekadensnek mondták. Ily kemény jelzőket a kiállítás nem

érdemelt; de ha volna ok is ily könyörtelen bírálatra, mint a hogy nincs, akkor sem szabadna ily módon visszariasztani a magyar közönséget a magyar iparművészettől s megnehezíteni a magyar iparművészet fellendítésére irányuló, nehéz munkával járó, komoly és önzetlen törekvéseket.

W. MORRIS ÉS REFORMTÖREKÉVÉSEI.

ÍRTA: KRIESCH ALADÁR.

A napokban egyszerű, de kiváló művészi ízléssel szerkesztett könyvecske került korlátolt számú példányban forgalomba, mely magába foglalta annak a négy fölolvadásnak tartalmát, melyet jeles művészünk Kriesch Aladár a lefolyt évben tartott a Műbarátok Körében.* Az egyes fölolvadások címei: Ruskin művészi hitvallása; W. Morris és reformtörekvései; A praerafaelita kör irodalmi működéséről; A praerafaelita képrők.

Ezek között a második fölolvadás tartama bennünket közvetlenül érdekel, mert nem csupán Morrisnak messze kiható, alapvető munkásságát ismerteti, hanem bepillantást enged a modern iparművészet igazi apostolának szellemi műhelyébe. Ezért — azt hisszük — t. Olvasóink hálával fogadják, ha a sok aktuális vonatkozásai miatt is igen érdekes és tanulásos értekezést az illusztris szerzőnek szíves engedelmével a következő bő kivonatban ismertetjük:

AMIT RUSKIN hangos szóval követelt, hogy az élet minden megnyilatkozásának művészi tartalmat kell adni — ezt a követelést kézzelfogható valósággá varázsolta W. Morris. Ha a művészetek egyáltalában Ruskin fellépése óta, úgy niveau, mint elterjedés tekintetében igen nagyot haladtak is egész Európában — mégis mindennek előtt otthonunk, a mindennapi élet művészete, az iparművészet az, amely azóta valósággal halottaiból támadt fel és váratlan virágzásnak indult mindenfelé. És amint ezen mozgalom szellemi megindítójának Ruskint tekinthetjük, ép oly joggal említhetünk a modern iparművészet újjászületésénél egy másik nevet: a William Morrisét. Ruskin így ír: „Az egyedüli tétel, amelyet hirdetünk, az utálat minden elől, ami vaskalapos és dogmatikus, ahelyett, hogy tapasztalaton alapulna és hasznos volna; ennél fogva soha sem lesz egy tanítványom sem „Ruskiniszta“, nem az én irányomat fogja követni, hanem saját lelkének érzelmeit s Teremtőjének sugallatát.“ Ez a mondás mindenben talál Morrisra, aki pedig mindennek között a legteljesebben s leghívebben valósította

meg a mester tanait. Ruskin beérte azzal, ha a szunynyadó szellemet felrázta; Morris fanatizmusa s titáni energiája itt nem állhatott meg. Amely perczen megszállta őt az igazság ihlete, ő annak rögtön cselekedetben is adott kifejezést. Nála az íge azonnal testté is vált. Munkaképessége, sokoldalúsága majdnem megfoghatatlan. Gyakorlati tehetsége, amelylyel megérezte, hogy miképen lehet valamely dolgot — lett legyen az ház, vagy bútor, vagy cserép, vagy szőnyeg, vagy könyv vagy más egyéb — a lehető legjobban s az anyag követelményeinek megfelelően megcsinálni — bámulatra méltó. Mert nála a jó és a szép körülbelül egy volt; tudta jól, hogy ami igazán becsülettel, szeretettel és céljának megfelelően van elkészítve, annak egyuttal szépnek is kell lennie. Tehát, amit röviden így szoktunk mondani: minden művészi vagy iparművészi alkotás szépségét szerkezete adja meg; annak egyszerűsége és célszerű volta. Azóta az ügyes és tehetséges művészek száma, kik ezen alapvető elv zászlaja alatt küzdenek és diadalokat aratnak, ugyancsak megszorodott; de olyan hatalmas, sokoldalú tehetség

Ruskin tanítása.

* Kriesch Aladár: Ruskinról s az angol praerafaelitákról. Budapest, Franklin Társulat. A még meglevő néhány bekötött példány 4 korona árban megszerezhető a M. Iparművészeti Társulat titkári hivatala útján.